

Остапйовський І.Є. Готовність до інноваційної діяльності як важливий складник професійного іміджу майбутніх соціальних педагогів / І.Є. Остапйовський // Науковий вісник СНУ ім. Лесі Українки. Сер. Пед. наук. – 2013. - № 8 (257). – С. 108 – 112.

І. Є. Остапйовський – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Готовність до інноваційної діяльності як важлива складова професійного іміджу майбутніх соціальних педагогів

Роботу виконано на кафедрі соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи СНУ ім. Лесі Українки

У статті обґрунтовано актуальність та взаємообумовленість феномену професійного іміджу та інноваційної діяльності фахівця. Дано визначення категорій «професійний імідж» і «готовність до інноваційної діяльності». Розкрито структурні компоненти, критерії, показники й рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності. Визначено перспективи подальших наукових пошуків.

Ключові слова: імідж, професійний імідж, інноваційна діяльність, готовність до інноваційної діяльності, структурні компоненти, критерії, показники, рівні готовності до інноваційної діяльності.

Остапйовский И. Е. Готовность к инновационной деятельности как важная составляющая профессионального имиджа будущих социальных педагогов

В статье обоснованно актуальность и взаимообусловленность феномена профессионального имиджа и инновационной деятельности специалиста. Дано определение категорий «профессиональный имидж» и «готовность к инновационной деятельности». Раскрыты структурные компоненты, критерии, показатели и уровни готовности будущих социальных педагогов к

инновационной деятельности. Определенно перспективы последующих научных исследований.

Ключевые слова: имидж, профессиональный имидж, инновационная деятельность, готовность к инновационной деятельности.

Ostapovskyy I. Y. Readiness to innovative activity as a constituent of professional image of future social teachers is important

The actuality and interconditionality of the phenomenon of professional image and innovative activity of specialist are grounded in the article. Categories «professional image» and «readiness to innovative activity» are determined in it. Structural components, criteria, indexes and levels of readiness of future social teachers are exposed to innovative activity. Certainly prospects of subsequent scientific searches.

Key words: image, professional image, innovative activity, readiness to innovative activity.

Постановка наукової проблеми та її значення. Характерною особливістю життя людини у ХХІ столітті є її здатність сприймати зміни як норму життя і навчитися жити в епоху постійних змін. Це пояснюється тим, що людство ввійшло в період свого існування, коли зміна ідей, технологій та знань відбувається швидше, ніж зміна поколінь. За цих умов зростають вимоги та загострюється конкуренція за надання населенню різноманітних послуг, в тому числі і соціально-педагогічних. Саме тому інформація плюс інтелект та інновація є закономірною формулою успіху у будь-якій справі. І не випадково інноваційна складова та привабливий професійний імідж є визначальними чинниками конкурентоспроможності майбутнього фахівця на ринку праці.

Дослідження сучасного стану проблеми дало змогу виявити низку суперечностей, зокрема між:

- необхідністю реалізації інноваційних соціально-педагогічних технологій та не готовністю майбутніх фахівців до їх впровадження;
- взаємообумовленістю професійного іміджу інноваційною діяльністю фахівця і недооцінкою її у соціально-педагогічній практиці;

- системним характером явищ та процесів й неврахуванням його у своїй діяльності.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми.

Сутність, особливості впровадження інноваційних технологій та формування готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності розкрито в роботах В.Андрущенка, Л.Артемової, В.Безпалько, Л.Ващенко, Л.Даниленко, І.Дичківської, М.Кларіна, В.Кременя, В.Сластьоніна, І. Підласого, В.Урського, В.Химинця та інших.

Значний інтерес у контексті дослідження готовності соціальних педагогів до інноваційної діяльності складають праці П.Гусака, Є.Дурманенко, Л.Завацької, І.Зверевої, А.Капської, Р.Овчарової, С.Пальчевського, О.Пометун, Т.Туркот.

Для розкриття феномену іміджу важливими є дослідження П. Берда, М.Варданян, Л.Орбан-Лембрик, Г.Почепцова, А.Калюжного, В. Купцова, В.Шепеля, А.Шеляг, В.Черепанова, Е.Семпсон та ін.

Проблемі професійного іміджу соціальних педагогів присвячені наукові пошуки С. Архипової, Х.Атаманської, І. Ніколаєску, І.Остапйовського, А.Шеляг. Водночас окремі публікації, спрямовані на вивчення готовності до інноваційної діяльності як складової професійного іміджу майбутніх соціальних педагогів відсутні, що актуалізує наше дослідження.

Мета статті – розкрити сутність, компоненти, критерії, показники та рівні готовності до інноваційної діяльності як важливої складової професійного іміджу майбутніх соціальних педагогів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. У Західній Європі та Америці проблему іміджу почали досліджувати у 60 - ті роки минулого століття. В Україні у науковий обіг її було введено в кінці 80 – тих на початку 90 – тих років ХХ століття. Вона зразу стала предметом дослідження представників філософської, психологічної, економічної, соціологічної, педагогічної та інших наук. Виходячи із цілей та завдань своєї науки вони дають її визначення. Тому єдиного підходу до трактування даної категорії не існує. Незважаючи на різноманітність

тлумачень, спільним є те, що імідж розглядається як «образ», «уявлення», «репутація», «престиж», «зразок», що характеризує певні предмети, явища, людей, колективи, продукти їхньої діяльності, через які здійснюють вплив на формування думки оточення. Відповідно з нею імідж може бути позитивним або негативним.

Існують різні типи іміджу. З позицій функціонального підходу виділяють:

- дзеркальний – властивий нашому уявленню про себе;
- поточний – характерний для погляду з боку;
- бажаний – відображає те, до чого ми прагнемо.
- професійний – детермінований професійними якостями;
- корпоративний – організації в цілому;
- множинний – утворюється за наявності ряду незалежних структур замість єдиної корпорації.

Доцільно також розрізняти імідж корпоративний (імідж компанії, фірми, підприємства, установи, політичної партії, громадській організації, школи) та індивідуальний (імідж політика, бізнесмена, артиста, керівника, вчителя, соціального педагога, лікаря). Погляд на імідж з позицій власного „я”, інших людей та наших бажань у рамках особистого іміджу, на думку англійського дослідника Е. Семпсона, дозволяє виділити: самоімідж, сприйманий імідж та необхідний імідж. Деякі дослідники як самостійний висувають харизматичний тип іміджу.

Проаналізувавши різні підходи до трактування феномену іміджу, здійснено спробу розробки авторського твердження професійного іміджу майбутнього соціального педагога. Його ми розглядаємо як образ фахівця-професіонала, який склався у масовій та свідомості учасників соціально - педагогічного процесу [8].

Важливим у формуванні професійного іміджу майбутнього соціального педагога є врахування рекомендацій Р. Бернса [1], К. Роджерса, Д. Фрейберга [7], А. Калюжного [5], В. Шепеля [10;11] щодо Я – концепції, моделей поведінки, якостей особистості, технологічних аспектів створення привабливого іміджу майбутнього фахівця.

Проявляючи солідарність із авторитетними науковцями у галузі теорії та практики іміджу особистості, необхідно додати, що в умовах інформаційного суспільства важливою рисою, яка визначає привабливість іміджу фахівця є інноваційна складова. Тому для майбутніх соціальних педагогів актуальною має стати готовність до впровадження інноваційних соціально-педагогічних технологій.

За результатами наукового пошуку встановлено, що інтегративним різновидом соціальної і педагогічної технологій є соціально-педагогічні технології. За ступенем новизни вони поділяються на традиційні та інноваційні. Для з'ясування сутності інноваційних соціально-педагогічних технологій у дослідженні проаналізовано категорії «інноваційні соціальні технології» та «інноваційні педагогічні технології». Встановлено, що інноваційні соціальні технології - це методи і прийоми інноваційної діяльності, спрямовані на створення і матеріалізацію нововведень у суспільстві, реалізацію нового, що приводить до якісних змін у різних сферах соціального життя, до раціонального використання матеріальних та інших ресурсів у суспільстві. Інноваційні педагогічні технології розглядаються як цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Проаналізувавши вище зазначені підходи, інноваційні соціально-педагогічні технології розглядаємо як певну програму дій із створення та реалізації нововведень у способи взаємодії соціального педагога із клієнтом, що забезпечує його соціалізацію (самовизначення і саморозвиток) у наявних чи спеціально створюваних умовах. Прикладами інноваційних технологій у соціально-педагогічній діяльності є: вулична соціальна робота (ігротеки, дискотеки, вуличний театр, консультування, надання інформації та ін.), інтерактивні технології (мозкова атака, рольова гра, кейс-стаді, дискусія, тренінг та ін.), технології “рівний-рівному”.

Створення нового (оригінальних прийомів, цілісних педагогічних концепцій), що змінюють звичний погляд на явище, перебудовують суспільно-

педагогічні відносини є інноваційною діяльністю. Продуктами інноваційної діяльності соціального педагога є нововведення. Воно визначається як цілеспрямовані зміни, які вносять в середовище впровадження нові стабільні елементи, що спричиняють перехід системи від одного стану до іншого. Співвідношення між поняттями „нововведення” і „інновація” полягає в тому, що нововведення (новація) – це засіб (новий метод, методика, технологія, програма та ін.), а інновація – це процес освоєння цього засобу. В цілому інноваційний процес є комплексною діяльністю щодо створення (розробки), засвоєння, використання та поширення нововведень.

Інноваційна діяльність структурно охоплює зовнішні (мета, засоби досягнення, об'єкт впливу, суб'єкт діяльності, результат) і внутрішні (мотивація, зміст, операції) компоненти. Як і будь-яка педагогічна діяльність, вона виконує гностичну (пізнавальну), проектувальну (перспективне планування завдань і способів їх розв'язання), конструктивну (співпраця соціального педагога з клієнтами), комунікативну (взаємодія соціального педагога з клієнтами, колегами), організаторську (поетапність дій соціального педагога і клієнтів) функції.

Інноваційній діяльності притаманні певні етапи, а саме: виявлення інноваційної ініціативи, створення інновації, експертиза апробованої інновації, поширення й освоєння інновації, збереження інновації.

Законами перебігу інноваційних процесів є: закон необоротної дестабілізації педагогічного середовища; закон обов'язкової реалізації процесу; закон стереотипізації педагогічних інновацій. Ці закони обумовлюють і певні етапи функціонування педагогічних інновацій: 1) етап ознайомлення людини з педагогічними інноваціями; 2) етап появи зацікавленості; 3) етап оцінки; 4) етап апробації; 5) етап кінцевого (підсумкового) сприйняття.

Реалізуючи завдання дослідження, дано визначення готовності до інноваційної діяльності, визначено її компоненти, критерії та рівні. Готовність майбутнього соціального педагога до інноваційної діяльності розглядаємо як особистісно-професійну якість, що характеризується усвідомленням значущості та інтересом до діяльності на інноваційних засадах; наявністю мотивації з

одночасним набуттям спеціальних знань, умінь, які втілюються у соціально-педагогічну діяльність із клієнтами; потребами творчої самоактуалізації й самореалізації.

Структуру готовності майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності становлять такі компоненти: мотиваційний – інтерес до нововведень, усвідомлення важливості та доцільності впровадження інновацій у соціально-педагогічну діяльність; когнітивний – знання та розуміння сутності, специфіки інноваційної діяльності з клієнтами, саморозуміння й розуміння іншого, оцінювання й самооцінювання; діяльнісний – дієвість, уміння здійснювати інноваційну діяльність, здатність до творчості та перетворень, оригінальність, гнучкість, критичність мислення, бажання і прагнення творчо реалізувати набутий досвід у власній діяльності.

Критеріями готовності майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності визначено: усвідомлене прагнення бути готовими до інноваційної діяльності; знання і розуміння важливості інновацій у соціально-педагогічній діяльності; дієвість, уміння здійснювати інноваційну діяльність та потреба у творчій реалізації. Показниками є: усвідомлення потреби та прагнення до впровадження інновацій у соціально-педагогічну практику, емоційна чутливість до нововведень, зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність, пізнавальний інтерес до інноваційних соціально-педагогічних технологій; поінформованість соціальних педагогів про інноваційні технології, самооцінка соціальним педагогом себе як суб'єкта інноваційної діяльності, розуміння й оцінювання іншого; гнучкість, критичність мислення, творча уява, здібність до створення нового, оригінальність розв'язання завдань, відкритість до соціально-педагогічних інновацій; використання інноваційних методів, прийомів, уміння класифікувати та впроваджувати інноваційні технології, долати труднощі, пов'язані зі змістом та організацією інноваційної діяльності.

Визначені критерії і показники склали основу змістових характеристик рівнів сформованості готовності майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності – високого, середнього, низького.

Високий рівень готовності характеризується глибокими знаннями про інноваційні соціально-педагогічні технології та практичними навичками їх впровадження у практику власної діяльності. Професійна діяльність в інноваційному режимі є внутрішньою потребою майбутнього фахівця і носить стійкий дійових характер. Здатність до рефлексії виражена високо.

Для студентів із середнім рівнем характерною є добра обізнаність із теоретичними засадами, змістом, конкретними інноваційними технологіями. Використання інновацій у їхній діяльності не є систематичним. Окремі із них дотримуються позиції, що інноваційні технології можуть застосовані лише їхніми розробниками. Здатність до рефлексії у цієї групи респондентів виражена недостатньо.

У студентів із низьким рівнем теоретичні та практичні знання є недостатніми. Володіють в основному набором традиційних методик соціально-педагогічної діяльності. Участь у інноваційній діяльності для них є не обов'язковою. Заперечують можливість позитивного впливу інноваційної діяльності на результати власної праці. Здатність до рефлексії відсутня.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами наукового пошуку встановлено, що професійний імідж соціального педагога це - образ фахівця-професіонала, який склався у масовій та свідомості учасників соціально - педагогічного процесу. Важливою складовою у його формуванні є готовність майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності. Її ми розглядаємо як цілісне системне утворення, структурними елементами якого є компонентами, критерії, показники та рівні.

Подальшими шляхами наукового пошуку є дослідження інструментарію діагностування готовності майбутніх соціальних педагогів до інноваційної діяльності.

Список використаної літератури

1. Бернс Р. Я-концепція учителя / Р. Бернс // Развитие Я-концепции и воспитание – М., 1986. – С. 302–333.

2. Ващенко Л. М. Інновації в освіті / Л. М. Ващенко. - Енциклопедія освіти / АПН України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юніком Інтер, 2008. – 1040 с.

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

4. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П. Наволокова.- Х.: Вид. група «Основа», 2009.- 176с.

5. Калюжный, А. А. Психология формирования имиджа учителя [Текст] / А.А. Калюжный. - М. : Владос, 2004. — 224 с. — (Библиотека руководителя образовательного учреждения).

6. Остапйовський І.Є. Моніторинг технології формування іміджу педагога / І.Є. Остапйовський // Моніторинг якості шкільної освіти: зб. матеріалів / укл. М.О. Стащенко.- Луцьк: ВІППО, 2013.- С. 126-131

7. Роджерс К. Свобода учитися / К. Роджерс, Д. Фрейберг ; науч. ред. А.Б. Орлов. – М., 2002

8. Соціальна педагогіка: теорія, технології та історія: навч.-метод. посіб. для підгот. до держ. атест. студ. за освіт.-кваліф. рівнем «бакалавр» / за ред. П.М.Гусака, І.Є.Остапйовського.- Луцьк: Вежа-Друк, 2013. – 324 с.

9. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В. Химинець. - Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360с.

10. Шепель В. М. Имиджелогия: секреты личного обаяния / В.М Шепель. – М.: ЛИНКА-ПРЕСС, 1997. – 168 с.

Шепель, В. М. Настольная книга бизнесмена и менеджера. Управленческая гуманитарология [Текст] / В. М. Шепель. - М., 1994. — 246 с.